

«فضای مجازی از کتابمون بهتره»

دانش‌آموزان دبیرستانی با نام و حتی چهره شاعران و نویسندگان معاصر ادبیات فارسی آشنا نیستند و علاقه چندانی به مطالعه آن ندارند.

دانش‌آموزان دبیرستانی با نام و حتی چهره شاعران و نویسندگان معاصر ادبیات فارسی آشنا نیستند و علاقه چندانی به مطالعه آن ندارند.

به گزارش ایسنا، روزنامه همشهری نوشت: «هوشنگ مرادی کرمانی کی هست؟»، «شعرهای آهنگ ماکان بند و تلو رو حفظ می‌کنم»، «اسم محمود دولت‌آبادی رو نشنیدم»، «فضای مجازی از کتابمون بهتره»، «فقط فریدون مشیری رو می‌شناسم»، «شما بگو چرا اصلاً باید ادبیات بخونم؟»، «این آقا انیشتین هست نه نیما یوشیج»، «اینی که میگی هوشنگ ابتهاج هست؛ فکر کنم ویکتور هوگو بود»، «یه کتاب رو به هوای فیلم کره ای که می‌بینم، خریدم». اینها تنها ذره‌ای از انبوه صحبت‌های صادقانه و بی‌ادعای دانش‌آموزان دبیرستانی و فارغ‌التحصیلان است که می‌گویند مشاهیر ادبی ایرانی را نمی‌شناسند و این اسم‌ها و شعرها به گوششان آشنا نیست. با عکس (هوشنگ مرادی کرمانی، هوشنگ ابتهاج و نیما یوشیج) از بزرگان شعر و ادب فارسی، ۵ کتاب داستان و شعر معروف و یک لیست که حاوی چند اسم از نویسندگان و شاعران نامی معاصر بود، در یک صبح روز پاییزی به دبیرستان پسرانه هدایت در خیابان شریعتی تهران رفتیم تا ببینیم که چقدر نوجوانان امروزی با مشاهیر ادبی کشور آشنا هستند و اصولاً چقدر کتاب‌های درسی و معلمان آنها را تشویق به کتاب خواندن می‌کنند یا اصلاً کدام درس از ادبیات فارسی آنها را برده به دنیای خوش آن کتاب و ادارشان کرده بروند اصل داستان یا شعر را در جایی دیگر بخوانند.

کتابخانه مدرسه خیلی کوچک است، یک اتاق ۱۲ متری در طبقه همکف با چند قفسه فلزی که کتاب‌ها نامنظم و بی‌ربط کنار هم چیده شده‌اند. غبار فراموشی روی کتاب‌ها نشسته و هر کدام را که برمیداری، گرد و غبار از جلدش بلند می‌شود؛ انگار که آهی از نهان یک پیر فراموش شده.

قرار است با ۲ دسته دانش‌آموز صحبت کنیم؛ آنهایی که معلم پرورشی اصرار دارد و می‌گوید که در مسابقه کتاب و کتابخوانی شرکت کرده‌اند و اهل مطالعه هستند و دانش‌آموزانی که خودمان از بین جمعیت انتخاب می‌کنیم. پسرها یکی یکی وارد کتابخانه می‌شوند و وقتی بعد از ۵ دقیقه به کلاس برمی‌گردند، سردرگمی و تعجب را می‌شود در نگاهشان به وضوح دید.

این بحث را در یک گروه تلگرامی که برای دانش‌آموزان رشته علوم انسانی دبیرستان دخترانه فرهنگ در منطقه ۱۳ تهران بود، هم دنبال کردیم و بعد هم تلفنی با یک دانش‌آموز در درودزن فارس و ۲ فارغ‌التحصیل در اصفهان صحبت کردیم و نتیجه روایتی شد که می‌خوانید:

علی.خ، پایه هشتم است، او در مسابقه کتابخوانی که هفته دیگر نفرات برترش معرفی می‌شوند، شرکت کرده و احتمال می‌رود جزو نفرات اول باشد. او می‌گوید تاکنون چند کتاب تاریخی خوانده است اما از داستان و شعر خیلی نمی‌داند: «مثلاً کتاب خاطرات ناصرالدین شاه رو خوندم یا مروری بر زندگی پادشاهان قاجار و پهلوی رو، کتاب بعدی هم که قراره بخونم از سیدضیاء تا بختیار هست اما شعر و داستان خیلی نمی‌خونم، در همون حد که تو کتابای درسی مون هست.»

هوشنگ مرادی کرمانی کی هست؟

عکس نیما یوشیج، هوشنگ مرادی کرمانی و هوشنگ ابتهاج را که می‌بیند، هیچ کدام را نمی‌شناسد و وقتی اسمی از سیمین دانشور و ایرج میرزا هم می‌آورد تعجب می‌کند. وقتی اسامی را به او می‌گویم جواب می‌دهد که «نیما یوشیج رو نمی‌شناسم فقط میدونم پدر شعر نو هست یا می‌دونم که مصطفی رحماندوست شعر صدانه یاقوت رو گفته، پروین اعتصامی رو هم یکی، دو تا شعر ازش تو کتابمون دیدم ولی سیمین دانشور رو نمیدونم کیه یا هوشنگ مرادی کرمانی فقط برام اسمش آشناست، خدایی ایرج میرزا کیه؟»

مهدی. و تهرانی، دومین دانش‌آموز درسخوان و اهل کتاب پایه نهم مدرسه هدایت است که معلم پرورشی برای

مصاحبه به ما معرفی می کند. او عکس نیما یوشیج را که می بیند، می پرسد: انیشتین است؟ و هوشنگ ابتهاج را که شعرش از کتاب ادبیات فارسی دبیرستان حذف شده است را هم اصلاً نمی شناسد و در پاسخ به این سوال که نام چند شاعر و نویسنده را ببرد؟ فقط اسم حافظ، سعدی و فردوسی را می برد «به بار رستم و سهراب رو خوندم و خیلی خوشم اومد، انگار داستان زندگی بود. ولی از فردوسی همین یک بیت رو حفظم، «بسی رنج بردم در این سال سی/ عجم زنده کردم بدین پارسی». او می گوید که کتاب فارسی مدرسه برایش در همین حد است که نمره آخر ترم بگیرد و هیچ وقت نشده که از یک داستان یا شعر خاصی از این کتاب خوشش بیاید. درس علوم و ریاضی که نمره هایش برای او مهم تر است را بیشتر می خواند و می گوید: «معلم ها گفتن برای انتخاب رشته، علوم و ریاضی مهم هست، پس چرا ادبیات بخونم؟»

شاهین.ق، یکی دیگر از دانش آموزان پایه نهم است که همان اول می گوید یک صفحه شخصی در اینستاگرام دارد که علائق عکاسی اش را در آنجا منتشر می کند. عکس هوشنگ ابتهاج و نیما یوشیج را که می بیند، می گوید: «یکی از اینا رو فکر کنم تو کتاب های درسی دیدم. قیافه اش آشناست ولی نمیدونم کیه؟» شاهین می گوید شاملو را دوست دارد ولی شعری از او یادش نمی آید که برای ما بخواند. «مطمئنم شاملو تو کتاب های درسی مون نیست. من خیلی شعر و داستان دوست ندارم. شعر خاصی هم حفظ نیستم. ابتدایی که بودیم به شعرهایی حفظ می کردیم اما الان نه.» شاهین شعرهایی از مولانا در کتاب درسی شان خوانده ولی شمس را نمی شناسد. «شمس کی هست؟» او می گوید ادبیات را دوست دارد و چون به موسیقی علاقمند است، می داند باید شعر و نثرهای زیادی بخواند «آهنگ های رضا صادقی، ماکان بند، تتلو و به سری خواننده دیگه رو گوش میدم و فقط شعرایی که اونا میخونن رو بلدم.» شاهین تا حالا جز ۲ کتاب عکاسی، هیچ کتاب دیگری برای خودش نخیده و می گوید: «تا حالا احساس نکردم که نیاز به برم کتابی بخرم.»

اسم محمود دولت آبادی رو نشنیدم

عرفان. س، از دانش آموزانی است که بیشتر از همه کتاب خوانده و روایت داستان ها را با جزییات برایمان می گوید؛ اما همه از نویسندگان خارجی ادبیات کودک و نوجوان. داستان «پسری در برج»، «کرکس» یا «خانه درختی» از تام گیتس. حتی علاقمندی به یک انتشارات خاص دارد که ناشر همه این کتاب هاست، اما نویسندگان و شاعران ایرانی را به غیر از حافظ، سعدی و فردوسی نمی شناسد. «بین این اسم های عجیب و غریبی که گفتید مثل ایرج میرزا یا ابراهیم بیگ باید بگم نمی شناسمشون ولی نظامی گنجوی رو می شناسم یا اسم عطار نیشابوری رو زیاد شنیدم. بابا طاهر هم همینطور ولی خیام رو نه. اسم محمود دولت آبادی رو که تا حالا اصلاً نشنیدم حتی تو کلاسها مون.» او بین عکس ها فقط هوشنگ مرادی کرمانی را می شناسد اما نیما یوشیج را او هم مثل یکی دیگر از دانش آموزان با انیشتین اشتباه می گیرد. «این انیشتین بودا! نبود؟»

محمدعلی. ز، آخرین دانش آموزی است که وارد کتابخانه کوچک دبیرستان هدایت می شود. او خوشنویس است و شعرهای زیادی از سعدی، حافظ و مولانا را خطاطی کرده.

از محاسن خوشنویسی همین بود که دنبال شعرهای خوب زیاد گشتم و چندین دوبیتی را هم حفظم. مثلاً سعدی می گوید: «سلسله موی دوست، حلقه دام بلاست/ هرکه در این حلقه نیست فارغ از این ماجراست/ گر بزنندم به تیغ، در نظرش بی دریغ/ دیدن او یک نظر، صد چو منش خون بهاست.» محمدعلی حتی خودش هم شعر گفته و می خواهد در آینده شاعری بزرگ شود. این شعر خودمه «امان از درد در بند تو بودن / که باشد کار تو دارا ربودن / صمیمانه نگاهت کردم و بعد / بزن اندر درونم ناگهان رعد / بریختی در دلم زهر و رفتی / سپس من ماندم و یک عمر سختی / دگر رویت ندید این دیده سرد / بعد آن وقت کشیدم یکسره درد.» او می گوید که در کلاس های خطاطی اش فهمیده «شعر رزق روح انسان است» و او را به آرامش می رساند. به خاطر همین هم بوده که عاشق شعر شده و زیاد آن را می خواند. البته او هم عکس هوشنگ ابتهاج را که می بیند، می گوید که این ویکتور هوگو است ولی نیما یوشیج را می شناسد. شاعران امروزی را خیلی نمی شناسم، مثلاً فقط می دانم که هوشنگ ابتهاج متخلص به سایه، شعرهای زیبایی دارد یا از نیما یوشیج تنها این شعر را خوانده ام که «نام برخی نفرات رزق روزم شده است/ وقت هر دلتنگی سویشان دارم دست/ جراتم می بخشد روشنم می دارد.»

نفس، دانش آموز پایه یازدهم علوم انسانی مدرسه فرهنگ می گوید: ادبیات جزو دروس مورد علاقه اش است وگرنه علوم انسانی را انتخاب نمی کرد. او می گوید: هر شعری را که ببیند می خواند و اسامی برایش مهم نیست اما اشعار مولانا و فاضل نظری را بیشتر دوست دارد. «غیر این دو نفر، شعرهای علیرضا آسه رو می خونم. اینم می دونم که هوشنگ ابتهاج سنش زیاده و استاد دانشگاه بوده، غلامحسین ساعدی و رهی معیری اسمشون به گوشم آشنا

نیست و سیمین دانشور و سیمین بهبهانی رو نمی شناسم. از اخوان ثالث هم یه شعر خوندم تو کتاب فارسی مون ولی نرفتم ببینم کی هست.»

فضای مجازی از کتابمون بهتره

سیمین همکلاسی نفس است، او شعرها را از اینستاگرام و تلگرام دنبال می کند و می گوید: به همین واسطه بسیاری از شاعران را می شناسد ولی نمی تواند اسمی از آنها ببرد. «توی فضای مجازی پر است از شعرهای شاملو و فروغ فرخزاد، از سهراب سپهری هم زیاد دیدم شعر می دارن ولی خیام، رهی معیری، ایرج میرزا، حسین منزوی و این چند تا اسم دیگه که بردین نمی شناسم. تو داستان نویسان هم فقط دولت آبادی رو می شناسم چون کتاب کلیدرش رو دیدم ولی بزرگ علوی رو نه. صادق هدایت رو هم خوندم خندم.» از او می پرسیم که کدام شعر یا داستان از کتاب ادبیات فارسی را در این ۱۱ سال تحصیل دوست داشته و حفظ است یا رفته اصل کتاب را پیدا کند و یا در گوگل جستجو کرده؟ بعد از مکث طولانی می گوید: «هیچ کدوم، راستش خیلی جذاب نیستن. تو تلگرام و اینستاگرام شعرای بهتری هست.» سیمین البته می گوید: خوب تست ادبیات می زند «بین ۷۰ تا ۸۰ درصد تست می زنم و فکر می کنم این ملاک خوبیه برای اینکه نشون بده ادبیات رو خوب یاد گرفتم.»

فاطمه اما با همه دوستانش فرق دارد. او ادبیات را فارغ از کتاب های درسی و بر حسب علاقه خود و راهنمایی مادرش که کتاب زیاد خوانده، دنبال می کند. او سبک های شعری و انواع ادبیات داستانی را خیلی خوب می شناسد و در مورد بسیاری از نویسندگان و شاعران داخلی و خارجی نظرات کارشناسی می دهد. مثلاً درباره اخوان ثالث می گوید که «اخوان ثالث زاده محصول همزمان نیما یوشیج و فردوسی است. ذهن حماسی را با شعر نو در آمیخته و شعرهای بی نظیری گفته است. پروین اعتصامی را دوست دارم چون اشعار سیاسی و اجتماعی خوبی دارد و با کلام اعتراضی اما لحنی ملایم و به دور از خشونت حرفهایش را زده است. من جورج اورول را زیاد می پسندم و قلعه حیواناتش را دوبار خوانده ام یا عقاید یک دلک رو. اگر یکی از دوستانم بخواد رمان عاشقانه بخونه قطعاً به او «بلندی های بادگیر» رو معرفی می کنم نه کتاب های م. مودب پور و هما پور اصفهانی رو که تجویزهای غیر واقعی و رؤیایی ارائه می دن. از کتاب های تازه چاپ شده، پاییز آخرین فصل سال است رو خوندم که ۳ روایت متفاوت از زندگی ۳ دختر ایرانی داره و تهش نشون میده اون ماییم که سبک زندگی مون رو مشخص می کنیم.» او می گوید این که نام خیلی از شاعران و نویسندگان در کتاب های درسی حذف شده، سطح سلیقه ادبی دوستانش را کاهش داده. «خیلی بچه ها مثل من دسترسی به یک نفر که ادبیات رو خوب بشناسه ندارن و با همین کتاب ادبیات درسی با مشاهیر ادبی آشنا میشن. بعد توی این کتاب ها اسمی از سیمین بهبهانی، شاملو، سیمین دانشور، محمود دولت آبادی، غلامحسین ساعدی نیست و... تهش این می شه که بچه ها با متون ادبی خوب آشنا نمیشن و بعد از مدرسه تهی هستن از ادبیات غنی.»

فقط فریدون مشیری رو می شناسم

سمانه.ع که پارسال فارغ التحصیل شده، با صراحت می گوید که از کتاب خواندن خوشش نمی آید و مثل دوستانش دیدن سریال های مطرح کره ای را ترجیح می دهد. او از بین شاعرهای معاصر می گوید: تنها فریدون مشیری را می شناسد آن هم به واسطه شعر کوچه و تعریف می کند: «یه بار معلم شعر کوچه رو برام روی کاغذ نوشته بود، خوشم اومد و رفتم خریدمش. همین.» او از کتاب های داستان هم «بلندی های بادگیر» از امیلی برنته را می شناسد که با آن هم در یک سریال کره ای آشنا شده است. «در این سریال یه دختری بود که کتاب بلندی های بادگیر رو می خوند و تعریف می کرد که چقدر عاشقانه اس، به خاطر همین رفتم خریدم ولی هنوز یک ساله حوصله نکردم بخونمش.»

زهره هم سال گذشته از رشته علوم انسانی فارغ التحصیل شده و پشت کنکوری است. او به شعری علاقه دارد که بتواند کپشن پست اینستاگرامش کند یا بتواند استوری بگذارد، به همین خاطر می گوید: قیصر امین پور و فاضل نظری را ترجیح می دهد. پدر و مادرش هر دو معلم هستند و خودش را اهل ادبیات می داند. «نزار قبانی رو هم خوشم میاد، شعراش برای پست اینستاگرام خیلی خوبن ولی هوشنگ ابتهاج، شفیعی کدکنی، رهی معیری و ایرج میرزا رو نمی شناسم. از حافظ و سعدی هم همین قدر که تو کتاب های درسی مون اومده می خونم نه بیشتر. حوصله نصیحت شنیدن رو هم ندارم.»